

Teema.

Pildike rahva elust.

Rujutand

A. O. Neufeldt.

Tartus.

Trükitud A. O. Neufeldt'i kooluga.

1893.

Gewa.

Pildike rahwaelust.

Kirjutanud

A. O. Neufeldt.

Tartus.

Trükitud A. O. Neufeldti kuluga.

1893.

Доволено цензурою. — Дерптъ, 7 декабря 1892 года.

Издатель Р. А. Германн'и книгодега, Тартус.

I.

Pilwerüinka serwalt õhtupäike
 Kalmudele kiired ulatab,
 Säälseid ristikirju nende läike
 Kullatades nagu sulatab.

Kõik mu ümbrus püha rahupäikne
 Unub nagu ärkamata und;
 Siin mu südamele troostiwäikne
 Wiibida on õnnis õhtutund.

Hõbehäälel kuulutab weel ainult
 Ööpik õhturahu ilmale,
 Mida tuuleõhk mu kõrwu wainult
 Läbi toomede toob hellaste.

Päike on ju loojas. Taewa-wõlwiil
 Ghatäht ja noorkuu hiilgawad,
 Kristal-wiirul kastet lillenõlwiil
 Oma kiirtest joonistawad nad.

Kerge tuulehoog käib üle aia,
 Üle wanemate kalmude,
 Kannab siit neid lehta ilma laia,
 Mis ju ohwriks nõudnud sügise.

Ritsendada pimeduse wari
 Silmaringi minul püüab ju
 Palme-pühakoja torn ja hari
 Paistawad jääle üle pärnapuu.

Pühakartus, imeline tundmus
 Armjasti mul südant salwawad,
 Veinaohketele salasundmus,
 Salawägi mind siin walwawad.

Pühakoda, palju kuulnud, näinud
 On su müürid ohkeid, pisaraid
 Mil mu wanemad on sulle käinud
 Awaldamas palweid palawaid.

Oh! Müüd oma filmi pööran wäha
 Na-warawate poole ma,
 Et siin kabelis ma wõiksin näha
 Endseid kurbe mälestusi ka.

Pisarfilmil, tahtmata mu põlwi
 Kalmurüütaga ma ühendan,
 Kus ju kaste katmas lillenõlwi,
 Pisaraid weel juurde pühendan.

Lilled, teie oma kuldset woorust,
 Silmeaega pühaks pidage,
 Ega ärge laske ilma-toorust
 Meelitada end ta kaenlasse.

„Huu-huu!“ hüüab keegi jäält mu kõrwa
 Kus weel kewadine ilu puul.

„Huu!“ Kes hüüab mind, kes mind siin põrmu?—
 See on praegu tõusnud marutuul.

Nõiawäelisel puude jahin
 Hõljub minus ja mu ümbruses;
 Oma ümber ükksilmi wahin,
 Wärin külmal mul asub südames.

Tume pimeduse loor mu filmist
 Peidab kõike oma hõlmasse,
 Taewatelgilt mustast kõuepilwist
 Kustunud ta kuu ja täheke.

Raudne rist, kui merejügamuses,
 Seisab mu ees kalmuküntala,
 Tasa, kergesti ööpimeduses
 Toetan ta najal ennast ma.....

Waat', sääl walgub pikse tulejume,
 Minu ümbrus äkki walge näib,
 Mille järel kõuekõmin tume
 Pilwist üle minu kohal käib.

Ribuwitja põõsas risti taga
 Seisab nagu tulel leekival.
 Ja mu rinnast tungib lause waga:
 Püha maa on minu jalge all!!.....

Hirmuwäristusest mind nüüd kisti
 Wähesti end tagandama säält.
 Selgesti ma näen üht raudset risti,
 Sõnu lugeda ta kirja päält:

„Singhamas siin neiu Gewa Raja
 Igaweses rahus õndsaste.
 Ei muud ühtegi mul pole waja:
 Jehowa on mu hääl karjane.“

Beagi waikib piksetule meri,
 Jlusale juba läheb ilm;
 Balgelt pühin nii kui pärliteri,
 Pisaraid, mis nuttis pilwesilm.

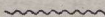
Kelle neiu hingamise-telgil
 Seisan praegu omas mõttes ma?
 Miks mu luule on nii kurwal helgil,
 Küsid ehk, taastundlik lugeja?

Ara küsi, kallis juguweli,
 See on minu püham saladus.
 Tõstan aga siis mu kandlel heli,
 Mil kurb mälestus saab asu m'us.

Waimufilmi ette muistsest ajast
 Ujuwad mul kurwad pildid nüüd
 Ja ma kuulen weel kui piksekajast:
 „Minewik, sääl sinu weresüüd!“

Surun kinni oma waimufilmi,
 Nutan mulda leinapisaraid
 Paludes: ja seda pilti, pilwi,
 Warja minu filmist sedamaid!

Rinnast tungib ohke raske, hale:
 Ssamma, kurb sinu minewik!
 Päewatõusu poole pööran pale
 Ja näen — jällegi ma õnnelik.

II.

Herrandlifes iluehtes ida
Sini-taewawõlwil punetab,
Mets ja maa ning lehtaw lillerida
Dõsist juhtumist kõik unetab.

Kuninglikult pääd säääl tõstab päike
Naeratades üle kaasiku,
Kus on awaldamas lind nii wäike
Temale auuteretusi ju.

Wiimaks silman weel siit õhtu poole,
Kus mets sinab wastu minule,
Kus mu hauas hingwa neiu loole
Sündimise paika leiame.

Waatan, mets nii wäikne, eemalt näha,
Loodus uinub säääl kui talweund,
Linnulaulusid ka kuulda wäha,
Tundmata säääl kewadine tund.

Säääl, kus kuusejalu pikem, parem
Näitab kabelimäelt olema,
Seisab Gewa ema saunawarem
Sisjelangenud weekaewuga.

Aherwarrefiivid, nagu kujud,
 Mälestusleks meile seisavad,
 Mida hisse piiravad sääl pujud,
 Angerwafja pööjad lopsakad.

Lõunapoole säält paar sada sammu
 Seisab talumaja korstnata;
 Nagu näitab, ehitud ju ammu
 Tuba, kõrwalised hooned ka.

Palju päivi on nüüd sellest ajast —
 Umbes neljakümne aasta eest —
 Runas peretütrena säält majast
 Lahtus Gewa, pühkis filmi weest

Temal oli isa surnud ära,
 Isa — tugi majanduse sees;
 Isaga ka kustus õnnesära,
 Waesus juba ootas teda ees:

Leopäivi teha ega talu
 Korraspidada ei jõudnud ta,
 Waid ta pidi, tundes kurbtust, walu
 Emaga end saama kolima.

Selles raskel ajal oli tema
 Wana juba aastat seitseteist.
 Sääl siis kurtis ühel päewal ema:
 „Kallis, mis küll saama peab meist!

Silmad minul üsna tõntsiks jääwad,
 Kõik mu ihujõud ka kadunud,
 Raskeks lähewad mul wanad päewad —
 Kudas saame wiimaks toidetud?“

„Ole mureta, mu armas ema,
 Näakis Gewa, taewa näidates:
 „Meie eest küll hoolitseb jääl Tema,
 Kellel armurikkus südames.“

Kui Ta mulle ikka terwist annab,
 Olgu saatus raske päälegi —
 Ja mu süda teda palwes kannab,
 Toidust meil siis üsna rohkesti.“

„Annaks Jumal!“ lausub ema huule,
 Silmad seisivad tal pisarad,
 Kõwasti weel surus oma suule
 Kallist tüdart palwes palawas.

„Baestelaste, leskenaeSte Sja,
 Olgu sulle armuline Ta
 Ja kui torm su elumerel wiisa,
 Kinnitud saa Tema ankrust ja!“

Ünnerikkalt Gewa otša waates,
 Kattes silmaweega tema pääd,
 Rohkeid palweid taewa poole saates
 Ünnistasiwad nii ema käed.

Töötades päew päewalt libedasti
 Toitis Gewa oma ema nii,
 Et sel teo-ajal paremasti
 Keegi ei wõind enam tahtagi.

Glanud nad rohkem terve aasta
 Saunalasus üle oliwad,
 Korjanud ka metšast raaga, laasta
 Talwets fauna joendusets nad.

Sügisene tuul nii kõle, winge,
 Puhus üle õue, põldude,
 Et ta iga elutsewat hinge
 Sundis põgenema warjule.

Peagi seisid sauna ukse taga
 Lumehang ja maru otsata,
 Gewa ketras abjulõukal aga
 Külanaeste willu, linu ka.

Südames tal afus waitne rahu,
 Waitne rahu — ülem taewariik,
 Mis ka rikkale ei rinda mahu,
 Ehk tal jala all küll kullatiik.

III.

Dõuna-õhtu taewast kuldas päike,
Lilleõht ju hõljus afnale,
Kuusifus ka linnukene wäike
Laulis — tulnud oli kewade.

Dõppema sel pidi kurbtus, walu,
Waimuwangistuse põli ka,
Kelle waade tungis läbi salu,
Aus kõik loodus priiusehtessa.

Kuusifust jääb eemal, lillest lilli
Lendas wainul „õnneliblekas“,
Lapsed wilistades pajupilli
Teda ruttu taga ajamas.

Aga, oh, ta kadus filmist ära,
Kadus kaugele, nii kaugele.....
Lapsed tõstiwad nüüd nutukära:
„Ära lendas õnnelinnuke.“

„Lapsukesed, jätke maha nuttu!“
Waigistab neid saunaneiu hääl,
Kesse läheb talwist ketrust ruttu
Ära wiima üle wainu jää.

Gewa, neiu wiisakas ja ladus.
 Kuttas ise aga edasi,
 Laste filmist metsa warju kadus,
 Jõudis Kaasikule peagi.

Berenaesele tööd ära andes,
 Anti jahu talle waewa eest;
 Jahu kotiga ta koju kandes
 Pühkis oma põski higiweest.

Neiu punastatud käigust kiirest,
 Päike maasitaks tad ilutses. —
 Kuuse talu laiast metsapiirest
 Gewale üks noormees ligines.

Katjuniku hobu wahus walges
 Katsutas samm-sammult jõudjasti.
 Mehel endal kahklusjume palges,
 Jahi-nõuudest kaetud üleni.

„Tere, neiu!“ hobust peatades,
 Sõnas noormees auupakkuwalt,
 Punastades, wastu terwitades
 Kuulas neiu wõõrast ligemalt.

„Eksiteele sattund olen mina
 Selle suure kuusemetsa sees.
 Neiu, juhid mind N. mõisa sina?“
 Palus Gewalt nägus ratsamees.

Sõnapäält nüüd Gewa näitas käega
 Wõõrale teed oma lahtusest,
 Wille pääle kumardades päaga
 Tänas noormees teda südamest.

„Tänuks, palun, wõta!“ sõnas tema
 Neiu le kuldraha ulates.

„Kusa elawad su isa, ema?“
 Küsis ta weel, neiu kuulates.

Mandlikult tänas neiu teda,
 Seletas kõik ära põhjani,
 Mitte wastuwõttes temalt seda
 Raha, mis ta pakkus lahkesti.

„Ja ja elad oma ema majas!..?“
 Sõnas wiimaks kurwal näol ta,
 Kohe selle järel' waljust' kajas
 Kuusik jahisarwe häälela.

Katšanik nüüd ruttu soowis aga:
 „Õnneliku jälleenagemist!
 Tänan weel: Suur tänu! Sumalaga!
 Teised lähewad sääl koju wist?“

Isse kihutades tuhatnelja
 Kadus metsa, nagu walgukiir,
 Kadus üle wainu, mäeselja,
 Kui weel järgi keerles tolmuwiiir.

„Jälleenagemist! — ta mulle hüüdis;
 See on: ta weel soowib näha mind?
 Mind!?.“ nii kätte saada otjust püüdis
 Neiu line soojalt tufsuw rind.

„Oh, ma õnneft rääkida ei taha:
 Waene saunalaps ju olen ma!
 Aga miks ta pakkus mulle raha,
 Päälegi nii palju?... Arusaamata.

Sellega ta pilkas mind, mu Jumal,
Et ei raha vastu võtnud ma?
Aga ei, mu mõte oli rumal,
Endale löi vastu rindu ta:

„Armuline, helde oli tema,
Tema — nagu näha — suurest soost.“
Järelewahtides siin rääkis Gewa
Katsaniku lahtumise loost.

Häkitselt toompöösas helkis waga
Ditselinnu ladus lauluhääl,
Päikene ju seisjis metsja taga,
Slutsjes weel wiimseid kiireid sääl.

Sahukoti ta nüüd selga wöttis,
Mis ju maha langend enesest,
Kuju poole sellega ta töttis
Wainust üle, läbi lilledest.

„Gewa, kus ja nõnda kaua olid,
Küsis ema üsna kurjasti:
„Et ja weel nii hilja koju tuled —
Silmapiilk — see olgu veldudgi?“

Meiu rääkis juhtumise ära,
Rääkis ka, kuid raha pakuti,
Et ei kuuleks emalt enam kära,
Ema taplust, tõrelusi nii.

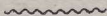
„Plus, et ei vastu võtnud raha,
Ema jutu lõpul ütles nii:
„Olla wõib, ehk oli mõni paha
Moormees, uskuda ka sedagi?“

„Mõni paha? Ei ta olnud paha,
Seda usun mina kindlasti,
Seda mõteldagi ma ei taha,
Minu kullatallis emate.“

Õhtupimedus ju kätte jõudis,
Loode-taewal eha punetas,
Loodust oma hõlma uni nõadis,
Kus ta päewast elu unetas.

Kuna wäsiind waimu inimene
Kosutamas unest magust,
Kargendas siis ennast kannikene
Nasal, wainul lastepisarast.

Cewal ja ta emal salwis uni
Silmi oma meesjalwiga,
Wiibis nendel kuldse hommikuni
Jhu-, waimukosutusena.

IV.

Tulemerena sääl punas ida,
Kuusejalus kõlas võidulaul,
Kus kui hõbe, kiirgas kasterida:
„Koidukuningas“ on kõrgel auul!

Meelitawalt tema jõe läike
Tungis läbi akna saunasse,
Mille kohal linnukene wäike
Laulis troostilaulu hellaste.

Gewakene istus ahju taga,
Kudus sukka perenaestele;
Nõnda õrn ja nõnda furb ja waga
Näitas olema ta näofo.....

„Kallike, mis juhtunud on sulle,
Et nii rõhutult sääl istud sa?
Oled haige, Gewa, üttele mulle,
Et ma teaksin rohtu katjuda?“

Päris ema ennaft istu a'ades
Saunalawal pikaõlgedel,
Gewalt mitte kõe wastust jaades
Jällegi ta nõudis asemel:

„Ära marja — ütle ometegi,
 Minu kulla-kallis tütreke,
 Kõnele mull', oma emalegi,
 Mis nii kurvastas su südame?“

„Oh, ma nägin öösil unenägu,
 Mis mu südant koormab praegugi.
 Meie kaewurakked põlesivad
 Neli wahaküünalt selgesti.

Nendest üks, mis kõige pikem oli,
 Kustunud sai kangest maruhoost.
 Mis peaks tähendama küünlatuli,
 Mis ja arwad õige sellest loost?“

„Küünlatuli — inimese iga,
 Mõnda arvasivad wanemad.
 Ma ei mõista, näitama, mis wiga,
 Meile elus ette saavad nad!

Wististi, kui arwamine õige,
 Surema ma pean ükskord ju?
 Jumal tänatud siis üle kõige,
 Sest ma olen küllalt armutu.“

„Kallis ema, ära räägi nõnda,
 Et ei tahta enam elada;
 Unenägu tähendab ju mõnda,
 Kas just surma, meile teadmata.“

Ragu selle jutu lõpetajaks
 Uwas saunauks end forraga,
 Gewa ja ta ema pilguks ajaks
 Sääwad istuma nüüd sõnata.

Annus, Kase-talu saunapoega,
 Kuhu Gewa ke tööle tihti käis,
 Astus sauna wiisakama moega
 Teretades üsna lahkest täis.

Gewa töötas oma wiisi ikka.
 „Et ja istu jalgu puhkama,
 Sõnas ema harilikult pikka,
 Andes pinki Annussele ta.

„Täna sinid, mu lahke sauna-ema!“
 Sõnas mõõras kumardusega,
 Wõttis istet, hakkas kõnelema,
 Wille pärast siia tulnud ta:

„Gewa võiks ehk täna õhtupooleks
 Meile tulla heinatalgule?“
 „Minge pääle! Saun jääb minu hooletaks,
 Lubas eit nii ülilahkestes.

Sõna päält läts Gewa, töökas neiu,
 Kirstule end riide seadima;
 Lõppenud ju ammu oli Meiu,
 Saani-päewgi pea oodata.

Eit ja noormees westasiwad juttu
 Ühest ja nii teisest tubliste,
 Gewa pani ennast riide ruttu,
 Tõttas Kase-talu talgule.

Annus jättis ema Sumalaga,
 Sammus koju Gewa jeltsisja
 Nafal tuuleõhki õrn, waike, waga
 Westis juttu kannikestega.

Oma kiiredega lahke juine
 Päike mängis neiu põskedel,
 Ja kui salaja hää! nõialine
 Hõljus nooremehe südamele.

Viimaks, kui nad olivad nii tummalt
 Tüki maad ju ära kõndinud,
 Sõnakest ei kuulda olnud kummalt,
 Uvas Annus naeratades suud:

„Gewake, kas mõiksin awaldada,
 Sinule mu püha soovim ka?“
 „Miks ei!“ kostis neiu. — „Õnnerada
 Sinuga kord sooviks käia ma?“

„Õnnerada — minuga? Du ime!
 Minuga? kes ise õnnetu,
 Kelle õnnepäikene on pime,
 Kellelt ammugi ta loojas ju!“

„Sinuga, ja sinuga ma kätte
 Elus õnne saada soovim ma,
 Sest ju lapsena mu eluläte
 Oled olnud minu mõttes ja.....“

„Sieti ei mõista ma sind enam,“
 Sõnas neiu wähe lohtudes.
 „Sa ei mõista mind, mu kanni kenam
 Kes ja õitsed ju mu südames!“

Rõhual ja äritatud toonil
 Käakis noormees jälle edasi:
 „Sinuga ma mõiksin kuldsel troonil
 Elada, mu Gewa, furmani.

Selleks ainult waja on mu hingel,
Et ka armastada wõid sa mind!
Ammust ajast sinule, mu ingel,
Tusfunud on minu süda, rind."

Gewa keel see oli wastamiseks
Etse nagu ära halwatud.
"Kallis Gewa, tee mind õnneliseks —
Armasta mind — ma ei soowi muud."

Nõnda paludes ta neiu suule
Tahtis nagu sõnu otsida.
"Ja!" ju pidi üle neiu huule
Libisema nõrga häälega.

Korraga kui ilmsti nägi tema
Katsaniku nagu õnnelise,
Ja ta kuulis kõrwus kõnelema:
"Õnnelikku jällenagemist!"

"Midagi ei mõista selle pääle
Ma nii järsku sulle wastata,"
Tõstis wiimaks nägus neiu hääle
Reigel toonil wabandusega:

"See wõib õige olla, et mind sina:
Oled ammugi ju armastand;
Kahju aga, et weel pole mina
Dma südames sind ial kannd!

Ohates nüüd Gewa otša waatis
Noormees ülikurwa pilguga,
Walu, mis ta rinda neiu saatis,
Waitsel meelel kattis kinni ta.....

Memad oliwad siis lapsedõlwel
 Sppinud ju tundma üksteist nii,
 Kui nad küla wainu lillenõlwel
 Mängiswad üsna tihisti.

Annus oma wanemate juures,
 Gewa wanemate naabrusra'al
 Kaswas külluses ei wäikses, juures
 Gewa õnneõilmitsuse a'al.

Aga talt ka elusaatus nõudis,
 Et ta pidi end jäält kolima
 Kaasikule, kus ta saunas jõudis
 Oma isa, ema toita ka.

V.

Suigel pühapäeval õhtuajal
 Kristus Gewa, jüda rõhutud,
 Pääd ta toetades käe najal
 Waatas päikse loojaminekut.

„Looja weerew päike on nii ilus,
 Du nii ilus, tõusew jällegi;
 Kuid mu õnnepäike pilwewilus,
 Tõusmata jääb mulle surmani !...“

Mu rind, endast walu wälja wala,
 Wälja wala ohket walusat,
 Lausus neiu endale nii sala,
 Laulis laulu kurwalt helkiwalt:

„Weereb looja päike
 Punapõstne ju,
 Tungib tema läike
 Läbi kaasiku.“

Uinub metsasalus
 Saululinnuke;
 Elusaatus walus
 Wõõras temale.

Aga mul, mu Sumal,
 Kurbtust iga tund,
 Mu rind walukumal
 Ei film uinu und.

Kelle pääle panna
 Wõin siin toetust ma,
 Selleks Jsa, anna,
 Mulle mõistust Sa?"

„Laula, laula, nägus neiukene,“
 Käätis keegi wõõras Gewa ees.
 „Aga mõtle! Sumal igawene,
 See on minu tuttav ratsamees!“

Rohkumalt nii Gewa sõnal jalal
 Waatas otša nooremehese,
 Kes kaastundmuses ja pilgul pala'l
 Troostis teda imehellaste:

„Neiuke, miks sa ei jäta nuttu,
 Mis teeb kurbtust sinu südamel?
 Noorus üürike, ta lendab ruttu,
 Kadub nagu lilled aasadel.

Oma noorusele, soowin mina,
 Rõõmutunda elus pühenda,
 Tulewiku lootustega sina
 Oma südant rinnas ühenda....“

„Rõõmutunda!“ kordas neiu Gewa:
 „Lootused mul ammu kadunud!“
 Temale kui õnnistust nii keewa
 Palgedesse oleks walatud:

Et ta kahwatanud põsed, huule
 Punastatud saiwad korraga,
 Ja ta südant täitis magus luule
 Laewa joomastawa wiinaga.

„Siis wõid saada elus õnne kätte,“
 Rääkis noormees ifka edasi,
 „Eedenline imeilus läte
 Woolab sinu rinnas jällegi.“

„Wõimata!“ pääd kumargile lastes
 Ägas neiu, walas piisaraid.
 Viigutatult ligemale astes
 Kuivatas neid noormees jedamaid.

Tornikellana, mis udupilwist
 Warjatud neilt templiharjala,
 Seisiwad nad sõnata, ja filmist
 Piisaraid ju walas wõõras ka.

„Kas ja mälestad weel jeda tundi,
 Kui me esiti koos olime?
 Kas ja tunnend mind weel? — Gustaw Rundi
 Du mu nimi, kallid neiuke.“

„Gustaw!“ kordas Gewa korda sada,
 Nagu joomiks pähe õppida.
 „Palusid teed õiget juhataada,
 Sofistas ta waewalt häälega.“

„Waata süüa,“ rääkis noormees Gustaw
 Ulates üht kompsu temale:
 „Ole julge, maksmas olen ustaw,
 Õmble mulle pesu, neiuke?“

Gewa riide kohe vastu wöttis,
 Kubas täita wõõra soowi ka,
 Kellega ta sauna juurde töttis,
 Mis ei olnud kuigi kaugela.

Wõõras läbi akna sauna waatis,
 Kus wõis tühja kammert näha film.
 „Kas ju ema surm ju mulda saatis,
 Endale tad wõtnud õnnis ilm?“

„Ei mu ema surnud weel küll ole,“
 Kostis Gewa selle pääle nii:
 „Ta läks külasse, kust ta ei tule
 Enne hommest koju wististi.“

Waigistanud Gewa oli nuttu,
 Kurbtus waewalt temast kadunud,
 Westnud nemad sõna kaks weel juttu,
 Tegid Gustaw kojuminekut.

„Jää nüüd jumalaga!“ „Sumal kaasa!“
 Sõnas neiu hella häälega
 Järel wahtides, kuis üle aasa
 Ohtu-pimedusse kadus ta.

Tüki aega üffinda weel istus
 Neiu sauna ukseläwe pääl.
 Tema ümbrust oma hõlma kistus
 Pimedusewari siin ja jääl.

Haua waitus täitis kuusejalu
 Uneingli pehme tiiva all;
 Gewa rinnas ajus magus walu
 Häälel magusal ja mõrudal.

Heites magama ta kuulis sõnu
 Hõljuwat ta kõrwus hääleta
 Ja ta tundis nõiawäelist mõnu
 Tema hing jõi suure jänuga.

Katšaniku näopilt ja jume
 Seiswad nüüd Gewal filma ees
 Ja ta rinnast hõljus hääel nii tume:
 „Ta on helde südamega mees!

Mulle tema on nii meeldin, nagu —
 Oh siin petan ennast jälle wist,
 See on rumal mõte — minu jagu?
 Wind ei koorma enam mure, rist....“

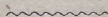
Gewa ihegi ei mõistnud seda,
 Mis see ligines ta südame,
 Et ta armastus ju otšis teda,
 Tõstis tema hinge lennule.

Waewalt usud wististi küll seda
 Sina, lõbus luule-lugeja,
 Et nii rutusti saab neiu süda
 Ära wõidetud siin armusta?

Seda sina usu aga ikka,
 Kui ei ole sa weel armastand,
 Ei arm waata seisust waeše, rikka,
 Sest ta on ju taewaline and,

Ega ei ta ial sinult nõua,
 Kunas paras aeg on asuda,
 Ei ta küsi, ehk ei sina jõua
 Tema soowituji täita ka:

Waid ta tuleb nagu surmaingel
Teadmata, ja ohwriks tahab sind,
Olgugi, ehk sinul küllalt kindel
Noor ja soojawereline rind.

VI.

Koidu kustumisest polnud märki,
Gewake ju istus ülehel,
Dmbles Gustawile pesusärki,
Dmbles peerutule walguhel.

Töstitis oma sinifilmad üles,
Nägi kuud, mis säras pilwedel.
„Orjapäite, ei sa pilwesüles
Tea, mis tundmus minu südamel?“

Hommiku-õht tungis huihel tuulel
Sauna läbi akna lahtise,
Naeratus nii waike neiu huulel
Dma wolil mängis õrnaste.

„Oh kuis täidab minu hinge Gustaw
Gustaw wiisakas ja lahke mees,
Kelle pilk on mulle armas, ustaw,
Mis mul praegu leekib rinna sees.

Aga oh, ma ekfin wäga palju,
Minu mõtted on nii rumalad:
Dlen waene — elusaatus walju;
Ta on rikas; need meid keelawad!

Aga ei, etš rikkus ole tühi,
 Armastus on kestaw taewaand :
 Ebakartus, minust wälja pühi! —
 Ei ta muidu mu eest muret kannd?"

Kuldas päite lõuna-taewa-palet,
 Oli foju tulnud emake.

"Kellele ja järki lumiwalget
 Dmbled, üttele, Gewa, minule?"

Gewa temale kõit kõnelema,
 Seletama põhjast põhjani.

"Tänu Jumalale!" tänas ema :
 "Eht ta õnnistab meid jällegi?"

"Aga Gewa, kas ja tead ka sugu,"
 Küüsis eit ta otša waadates :

"Kase Annus pidada sust lugu,
 Kanda sind, mu tütar, südames."

"Pidagu, kui tema tahab, aga...."

"Aga mina ütlen : "Pea suu!"

"Hm, siis parem jäägu jumalaga..."

"Kas ja kuuled : Suud ja pea ju!"

"Teda ei wõi mina armastada."

"Keda?" "Annust!" "Ei weel suud ja peal

Käid ja tõesti rumalusjerada —

Ta on mõistlik noormees — seda tea?"

"Ema, kust ja tuled selle pääle,

Et nii pahandad ja minuga!"

Tõstis Gewa nuttes oma hääle,

Pisaraid weel walas ojana.

„Rust ma tulen?— Tema ema, mina
Lapselt saadik tutvad oleme,
Enne weel, kui sündind polnud sina —
Ja mis õelsid ja ta pojale?”

Armastada teda ja ei taha,
Ega selle pääle mõeldagi.
Dn ta tõesti siis noormees paha,
Et ja wastasid ferd talle nii?”

„Ei ta ole paha,“ kostis neiu,
„Aga minu mehets ta ei saa,
Eht ta küll on mõistlik, nägus peiu —
Nõnda, kallis ema, arwan ma.“

„Armas tütar, sinu arwamine,
Dn kõik rumaluse-waiba alt,
Dn kõik surnud kuldse-kujuline,“
Rääkis ema, Gewat noomiwalt.

Eit ei teadnud sest weel mitte märki,
Et ta tütar sellel südant andd,
Kellele ta õmbles walget särki,
Keda ta nii kaua rinnas kannd.

Tihiti käis küll Annus sauna juures,
Armuplaanisid sääl sobistas,
Aga ikka seisjis mures suures —
Gewa tad ei wastu wõtemas.

Jälle üksford, kui ta käinud oli,
Asjata ja ilmaegu sääl,
Nõhutud ja mures koju tuli,
Küsis eit ju ukseläwe pääl:

„Noh, mis on, mu kallis pojutene?“
 „Mida siis, kõik lootus lõppenud :
 Ema ise ütles, et ta tütar
 Teisele on juba lubatud.“

„Kellele?“ nii uudist päris ema.
 „Mististi, ma külast kuulsin nii,
 Suntrile N. mõisa minna tema,
 Sellele ta sõna andnudgi.“

„See on wale, Annus, see on wale,
 See mees ei ju wõta saunalast.
 Lootus nendel naljakas ja hale,
 Suntri-herra on hoopst kõrgemast. —

Saagu sellele ta aga tahes,
 Meil ei ole sellest midagi ;
 Ilmas sinu päralt iga tahes
 Noori neidused on kindlasti.“

„Olgu neid mu päralt terve sada,
 Kedagi ei mina armasta,
 Ainult Gewat wõin ma armastada,
 Glada wõin ainult Gewaga.“

Selle wahel oli Gustaw juba
 Mitu korda Gewal wõõrsil käind,
 Kus ka temal neiu emalt luba
 Gewat kosida on korda läind.

Gewal ja ta emal oli mure
 Suutumaks nüüd ära kadunud.
 „Meie,“ kiitis ema, „nälga nüüd ei sure,
 Sest ju rikas meile õnnistud!“

Alati, kui Gustaw neile tuli,
Kaunist kingitust ta kaasa tõi,
Millest emal ülisuur rõõm oli,
Millest tütrele süda õnne jõi.

Oh kuld, oh kuld, nõiawäeline,
Sinu läbi saab kõik pimestud,
Murretud, mis ka raudkäeline,
Awatud weel tihti armusund.

VII.

Lõikus' -kuul N. mõisas peeti talgud,
Rukitalgud ülitoredad,
Taadi-, eide-, peiu-, neiu-salgud
Küladest tõit sinna läksivad.

Gewake ka külaneiudega
Läts N. mõisa rukitalgule.
Armastus ta õrna südamega
Mängis tõit see kauge mõisa-tee.

Juba eemalt ratsutama nägi
Gewa ühte herrad põllupääl.
Tema rinda tõstis uhtus-wägi —
Kallikene, Gustaw, on ju jääl.

Oli Gewa jõudnud ligemale,
Terwitas tad lahke ratsanik,
Mille järel tõusis kuuldawale
Meidude seas jutusofin pikk.

„Kas ka teate,“ rääkis keegi neiu,
„See on Kuuse Gewa tulewit!“
„Ei,“ nii kostis teine, „on ta peiu,
Gewa tõesti siis ju õnnelik.“

„Aga oh, mis ütleb Kase Annus,
Gewa pärast ta nii õnnetu....

Müüd kõik neiud ta maapõhja wannus!
Maeris kolmandama neiu suu.

„Wandugu, see pole minu asi,
Mõtles Gewa eemal seistes säält,
Teisa endast jutustada lasi,
Ilma, et weel oleks kuuland päält.

Talgul ikka palju löbu näha,
Seda, arwan, teab ka iga laps,
Ilma, et siin kirjeldades wäha,
Laulu pikendada lehte tats.

Oli päike weerend mäe taha,
Külaneid koju läkswad,
Waeße Gewa jätsiwad nad maha,
Olwad ta pääle kadedad.

Gewakene astus ükfiainu
Mööda jalgteed metsast läbi säält,
Mööda heinamaast ja üle wainu,
Aus ju helkis wuti, räägu-hääl.

Ohumerel, luulelaente nõlwil,
Pilwe, nagu purjulaewuke,
Sõudis, nõudis, kõrgel taewawõlwil
Õnnelikult saada rannale.

Neiut oma hõlma jala peitis
Metsa ääres seisaw lehepuu,
Wille warju jalgteed pääle heitis
Tumedate waadetega suu.

Neiukene ise sammus aga
 Enda ette waates uuriwalt.
 Korraga ta kuulis selja taga
 Jalaastumist nii ligidalt.

„Dota mind ka — mind ka — oota, Gewa!“
 Sofistas üks meesterahwa hääl;
 Wäriin külmi käis läbi neiu teha,
 Surmahirm ta südant tabas sääl.

Wägi kohutaw ja salaline
 Gewa jalgu käimast takistas;
 Tema filmist oli ilm kottpime.
 Rogu must ta juurde astumas.

„Gewa, Gewa, neiukene kenam,
 Mis sa kardad — ära wäri —!“
 Kas mind — Gustawi — ei tunne enam?“
 „Tunnen — Gustaw. Täewa-õnneke!...“

Oma pääkest peiu rinna na'ale
 Las kis Gewa taja wajuda,
 Nagu soowiks tema armura'ale
 Sala tungida ta sellega.

„Gewa,“ rääkis Gustaw pühendades
 Temale üht musu palawat:
 „Hinge hingega nii ühendades
 Armastan sind, oma kallimat.“

Tema hakkas wäri Gewa käega
 Gewa ümbert kinni kõwasti,
 Kellel iseäralise wäega
 Täidetud sai hing nüüd koguni.....

Tunnismehena sääl sinipilwil
 Kurwalt waatas alla kuukene.....
 Raitseinglid, tulge!.... Häbifilmil
 Tõusis Gewakene ülesse.

Palawasti armutruudust wandes
 Troostis Gustaw nõtra neiukest,
 Kellest lahkus tema musu andes,
 Raitutades soojast südamest.

Roju jõudes palwefõnadega
 Wabandas end Gewa ema eel,
 Et ei wanakene aimaks ega
 Teaks, mis temaga on sündind teel.

VIII.

Död ja päewad lendasiwad mööda
Oma harilitus kiiruses,
Gewake päew päewalt tehes tööda
Randis kallist oma südames.

Tütre-emad, isegi ka -ijad
Pruukisiwad kadepuhteks suud;
Külas tõusiwad ju jutukijad:
Gewal saada prouaks tõstetud.

Kase sauna-ema tuli sinna,
Kurtis lugu Gewa emale,
Et ta tütar juntrile nüüd minna,
Ära põlata ta Annusje.

„Mingu, kellele ta soowib aga,
Olgu, kesje tahab, Gewa peid,
Seda ma ei aja ial taga —
Ega ma ei lahutanud neid?“

Nõnda kostes mõtles tütre ema:
„Sinu poeg on waene saunamees!“
Ise edasi weel kõnelema:
„Gewal õnn eht seisab kindlalt ees.“

„Oh mu Annus, kallis pojutene,
Armastusest nõdrameelde läeb!
Sinu tütar, kõwa inimene
Seda peagi kahetsedes näeb.“

„Kahju küll, kuid minu teha pole,“
Sõnas Kuuse sauna-ema nii:
„Mina Gewat teelanud ei ole,
Minusse ei asi puutugi.“

Wiimati, kui selgesti eit nägi,
Et ta sõnad järeldufeta,
Kurwal meelel minekut ta tegi
Jumalaga jättes ema, Gewaga.

„Õnnistust, mu tütar, soowin sulle!“
Dausus eit weel ukkeläwe pääl.
„Õnnistust ei ole tarwis mulle,“
Sofistas nii tafa Gewa hääl.

„Õnnista ja aga oma poega,“
Siinas ema talle järele,
„Et ta oma üliferge moega
Ei ta kaotaks enda mõistuse.“

Waatamas nüüd Gewat fagedasti
Gustaw käis ta ema hurtsikus,
Suuteledes teda palawasti,
ülendas neid kahte õnnistus.

Enamasti kenal õhtu-ajal
Rõndiswad kuusejalus nad,
Kus kõik linnud närtsind lillerajal
Lõbuft laulu neile laulsiwad.

Kunagi ei tühja käega tulnud
 Gustaw kallitesta vaatama,
 Kui tal ühes midagi ei olnud,
 Mida võis ta talle finkida.

Ja kui Gewa temale tööd tegi,
 Makkis mitmewõrd ta waewa eest,
 Lühidelt — nii öelda — läbisegi
 Polnud enam teist nii lahket meest.

Kase ema peagi koju jõudis,
 Kätkis kõi, mis kuulnud oli ta.
 Nooremehe südant mure nõudis
 Oma walufätkis wiibima.

„Gewa, Gewa, minu armas neiu,
 Minu lapsepõlwe inglite,
 Tunneksid, et üliustaw peiu
 Ainult m i n a olen sinule...“

Troostida waest Annust isa, ema
 Püüdsiwad küll iga wiisi pääl.
 Neile kostis üleswaates tema :
 „Wanemad, mu ainus troost on sääl“

IX.

Kenal juwe-lõpupäewal tuli
Gustaw oma Gewat waatama,
Nägu endal kahwatanud oli,
Pisar hülgas temal silmasja.

„Miks nii kurb ja oled, armas Gustaw?“
Küsis Gewa üsna kohtudes.

„Miks nii kurb? Mu silmaring nii mustaw...
Aga sind ma kannan südames.“

„Gustaw, Gustaw, mina ei saa aru,
Mis see jutt kõik tähendama peaks?“

„Gluteel mind pillutamaš maru....
Kui ja kallikene seda teaks!“

„Maru!...“ ohkas Gewa sügawasti,
Sumal teab, mis sulle juhtunud,
Käägi wälja mulle selgemasti?“
Palus Gewa, talle andes suud.

„Krimmis — lõunapool — ju mäsšab ammu
Waenlastega sõda werine;
Näitama pean ma ka oma rammu,
Tuld jäl sõjas andma südiste.“

Kaela ümber hakkas Gewa talle,
 Surus oma pääd ta rinnale.
 Ohked tõusiwad nüüd kuuldawale:
 „Gustaw — surmani mu kallite!”

„Ära karda, kulla kallikene,”
 Käätis Gustaw piisafilmil nii:
 „Kaitseb mind mu Jumal armuline,
 Tulen warsti jälle tagasi.”

„Kaitsegu sind meie wägew Jumal!”
 Õnnistas nii ema lahtujat;
 Mööda palgeid Gewal õnnetumal
 Weeresiwad leinapiisarat.

Gustaw jättis neid nüüd jumalaga,
 Sammus Tartu poole rutusti.
 Gewa talle wahtis järgi aga,
 Wahtis järgi wiimse pilguui.

Wacwalt sellest kurwast lahtumiseft
 Oli nädalit kaks mööda ju,
 Teadis tülas sellest juhtumiseft
 Kääkida nii wananaeste suu:

Junker olla mõisast ära aetud,
 Sest et temale jääl leitud süüd,
 Kui ta mõisaraamat üle kaetud;
 Glada T. trahterites nüüd.

„Wale,” ohkas Gewa tafakesti:
 „Gustaw tõesti on ustaw mees;
 Wulle ta truuks jääb ta igawesti
 Selle kurja, õela ilma sees.

Tema eest, mu kaitseinglid, minge
 Sõdima sääl sõjatule a'al,
 Et ei päriks surm ta wahwat hinge,
 Ei ta teha uinuks wõõral maal!

Pisarad, mis katabad mu palet,"
 Käsa rinna wastu surudes:
 „Wõitwad mu sees kadedust ja walet,
 Troosti annawad mu südames.“

Lugeja, nüüd pöörame end sugu
 Käse seijukorra poole ka,
 Waatame, kuis mõjub sääl see lugu,
 Mida naesed rääkind külasja.

Annus laebas, hoigas meeletuna,
 Et ei Gewa wastu wõtnud tad;
 Palgelt kadunud tal oli puna,
 Sisjelangend filmis pisarad.

„Waene Gewa, tunne ükskord ära,
 Et ma armastan sind südamest!
 Wagusi mul kustuks filmasära,
 Kui ma lahutuin — mis kasu sest?....“

Gewa! — Ei! — Weel sinuga ma ihlan
 Selles ilmas õnnes elada,
 Sinu Gustawit ma aga wihtan,
 Seda needa tahan surres ka.

Tema on sind ilmas petnud palju,
 Arimisiõjas — ei — T. linnas tal
 Küll tad lord ka elusaatus walju
 Enda jotta tahab kutsuda!“....“

Seendas, ütsipäini toas
Kääkides niimiisi ahju pääl —
Teised kikkusiwad rohtu oas —
Kauges wihaft kurgus tema hääl.

X.

Suvi oli lõpul parajasti,
Rahwas kogus tõugu põldudelt;
Lõuna-päike saatis palawasti
Dma kiireid maha ülewelt.

Gewa astus üsna linna ligi,
Tartu poole õige rutuste,
Tasturätiga ta pühkis higi,
Willes paistis rohuklaasite.

Dma emale läks tooma rohthu,
Sinist-silmarohthu koguni,
Sest et tegiwad suurt waluohthu
Wanakesel laed tihtigi.

„Oh mu Gustaw, kallis, armas Gustaw,“
Käätis neiu üksi enesest:

„Sinu pilk on mulle weelgi ustaw,
Tungib läbi minu südamest!

Oh, kui mõistaksin ma minna
Dtsima säält kaugelt üles sind,
Lendaksin nii ruttu — kobe sinna,
Käeksid oma eest ja sõjas mind!

Surma ialgi ei karda mina
 Kõige werisemas sõjas ta:
 Kui ma aga elan jääb, kus sina,
 Tahaksin ju eest ma wõidelda...."

Maewalt filmi üles tõstnud oli,
 Korraga kui unes nägi ta:
 Gustaw talle eemalt wastu tuli,
 Ühleid riideid kandes seljassa.

"Armas Jumal, see on minu Gustaw!"
 Hüüdis Gewa rõõmust täidetud.
 "Gustaw!" kordas weel ja jooksis wastu,
 Et nüüd jälle talle anda suud.

"Bist du toll? — Pääst hull sa üsna oled?"
 Kordas Gustaw Gestikeeli pääl.
 "Ei, mu Gustaw. Kas sa sõjast tuled?...."
 "Ause päält jäi kinni neiu hääl.

"Tagane, "mats", mustunud nii läbi!"
 Endast Gewa ära tõukas ta:
 "Teed weel sa kord mulle nõnda häbi,
 Wangistada sind siis lasen ma!"

Noormees tegi nende sõnadega
 Linna poole ruttu minekut,
 Beagi oma rõõwli-südamega
 Oli ta ju linna kadunud.....

XI.

Gewa ärkas minestusest üles,
Leidis end tee ääres lamawat,
Kus ta nägi haljas rohusüles
Ditsema õit, juba närtsiwat.

„Taewake, tee ääres laman mina,
Nagu ära murtud lillike,
Gustaw, miks nii kõwa oled sina,
Käägi, mis ma teinud sinule!

On weel sinus armuõisi leida?
Kindlad sinu pühad wanded nüüd?
Armas, ära ennast mu eest peida:
Saunalaps — on see siis minu süüd?”

Kääkis neiu ümber ringi waates,
Kus ei näha ühte inimest,
Rinnast ohleid taewa poole saates
Viisas ta: „Arm kadund igawest!”

Päikene ju oli loojas ammu;
Kesköö neiu umbrust walitses.
Kokku wõttes oma nõrkend rammu
Kodule nüüd Gewa ligines.

Kuni jõekaldale ta jõudis,
 Missse woolab sauna ligidal,
 Koiduvalgus pelgule ööd nõudis
 Ida-taewal purpur-punawal.

Sillast üle minnes Gewa nägi
 Jõepinnal laineid woolawaid;
 Tundmata ja salaline wägi
 Tatistas ta käitu jedamaid.

„Oh ja jõe, petis inimene,
 Kõõwifid küll minu woorused,
 Siisgi palun, Isa igawene,
 Dnnistagu sinu eluteed.“

Lausus neiu, wetewoolu mängi
 Waates alla kõrge silla päält:
 „Selge jõgi, palun mind ju fangi,
 Oma kaenla wale-armu mäelt!

Oma sügawusse mind ja mata,
 Palun, ära põlga ja ka mind,
 Minu auusust ja mu häbi kata,
 Südamest nii palun, jõgi, sind.

Jumalaga, Gustaw, kelle rinnal
 Wiibinud ma olen õndsuses!...“
 Woolud keerlesiwad jõepinnal,
 Kadusiwad peagi laenetes.

Teisel päewal leiti Gewa teha
 Wetefängis rahus hingamas,
 Wõeti wälja, lasti puusärk teha,
 Wlaeti maha suure leinaga.

Rugeja, säält sillast üle lähed,
 Kuulama jääd linnu laulu siis,
 Kuna hiilgamas on toidutähed,
 Kuuled, jääl weel hõljub leinawiis.

* * *

Magu kuulda, Gustaw parajasti
 Olnud siis hää teenistuse pääl,
 Aga selle järel halvemasti
 Hakanud tal käsi käima jääl.

Külakarjas wanaeas ta käinud,
 Endale jääl leiba teenind nii,
 Enne surma wiletsusi näinud,
 Wiimati weel nälga furnudgi.

Peremehena mu ligikonnas
 Glas Annus aasta wiie eest,
 Kuna surm kui iga auusat liiget
 Kutsus ära selle ilma seest.

Enne surma õndsja Gewa haua
 Ehtis tema raudse ristiga,
 Et weel seisaks mälestuses kaua
 Gewa lugu hoiatusena.

502.922

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

1 0100 00136268 6